

ҲИФЗИ ЗАХИРАҲОИ ОБӢ

Ҳамасола дар таърихи давлатдорӣи Тоҷикистони соҳибистиклол саҳифаҳои нав ба нав зам мешаванд, ки барои миллати тоҷик фармӯшнашаванда мебошад. Яке аз инҳо ин қабули Қатъномаи нави СММ «Даҳсолаи байналмилалӣ амал «Об барои рушди устувор, солҳои 2018-2028» мебошад. Ин саҳифаи нави таърихӣ бори дигар Ҷумҳурии Тоҷикистонро ҳамчун кишвари ташаббускор дар соҳаи об ба ҷаҳониён муаррифӣ кард. Дар айни замон тавачҷуҳи махсуси ташкилотҳои байналмилалӣ, коршиносон ва мутахассисони соҳаи тағйирёбии иқлим ва ҳифзи муҳити зист ба омӯзиши табиати тӯфони рег ва чанг (ПББ), марказҳои пайдоиши онҳо ва оқибатҳои манфии таъсири онҳо дар минтақаҳои хушк ва нимхушки ҷаҳон нигаронида шудааст. Сабаби ин тавачҷуҳ дар он аст, ки масъалаҳои зарурати мубориза бо РСВ дар тӯли 5 сол дар 70-74 Иҷлосияи Ассамблеяи Генералии СММ муҳокима карда шуданд ва қарорҳои дахлдор қабул гардиданд. Аз ҷумла, Ассамблеяи Генералӣ, бо қатъномаҳои худ 70/195 аз 22 декабри 2015, 71/219 аз 21 декабри соли 2016, 72/225 аз 20 декабри соли 2017, 73/237 аз 20 декабри соли 2018 ва 74/381 аз 5 декабри соли 2019, аз Дабири кулли СММ хоҳиш кард, ки масъалаи мубориза бо тӯфонҳои рег ва чангро ба рӯзномаи ҷаласаи ҳафтаду панҷуми Ассамблеяи генералӣ дохил кунад.

Қарори 31 / COP.13 "Чорҷӯбаи тарғиботи сиёсӣ оид ба мубориза бо тӯфони рег ва чанг" котибот ва муассисаҳо ва мақомоти дахлдори Конвенсияи СММ оид ба мубориза бо биёбоншавӣ (UNCCD) –ро вазифадор намуд, ки бо дигар сохторҳои марбутаи Созмон ҳамкорӣ кунад. СММ ва ташкилотҳои махсус ба тарафҳо дар татбиқи чорҷӯби тарғиботи сиёсат, алахусус ҳалли манбаъҳои антропогении тӯфонҳои рег ва чанг кумак расониданд.

Зарурати татбиқи ҳамон як чораҳои пешгирикунандаро Эълумияи Сендай ва Чаҳорҷӯби Сендай оид ба коҳиш додани хавфи офатҳои табиӣ барои солҳои 2015-2030 (минбаъд Чорҷӯбаи Сендай меноманд) вазифадор карда шудаанд. Ба самтҳои афзалиятноки ин ҳуҷҷатҳо мубориза бар зидди офатҳои табиӣ, аз ҷумла таҳдидҳои ФСБ, дарки хатари онҳо бо мақсади пешгирӣ, кам кардани оқибатҳои он, андешидани чораҳои муассир барои омодагӣ ба онҳо ва воқуниш ба онҳоро таҳия намоянд. Аз ин рӯ, Ҷумҳурии Тоҷикистон бояд уҳдадорихоро оид ба таҳияи як қатор чораҳои мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим иҷро менамояд. Инҳо таҳия ва тасдиқи Нақшаи миллии амалиёт дар соҳаи мубориза бо биёбоншавӣ дар Тоҷикистон дар соли 2001, Нақшаи миллии амалҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон оид ба тағйирёбии иқлим дар соли 2003, Стратегияи миллии мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлими Ҷумҳурии Тоҷикистон то соли 2030 мебошанд.

Раванди муҳимтарин, ки дар асоси сабабҳои ташаккул ва рушди минбаъдаи он ҳалли масъалаҳо ва мушкилоти марбут ба тӯфони ғубор ва рег имконпазир аст, биёбоншавӣ мебошад. Ҳақиқат он аст, ки ҳамаи омилҳои ба раванди биёбоншавӣ мусоидатшаванда (таназзули замин, равандҳои эрозия, нобудшавии ҷангалҳо, таназзули чарогоҳҳо, шӯршавии замин, ифлосшавии хок ва ғ.) инчунин, рушди он сабабҳои асосии ташаккули манбаҳои минтақаҳои осебпазирӣ Тоҷикистон мебошад.

Пешвои миллат, мухтарам Эмомалӣ Раҳмон дар чорабиниҳои махсуси сатҳи баланди Ассамблеяи Генералии СММ «Об ва санитария барои ҳама» дар ш. Нью-Йорк, 24 – уми сентябри соли 2004 баромад намуда, чунин иброз дошаанд: «..... дар назди мо масъалаи кор карда баромадани роҳҳои бештар манфиатноки ҳамгироишуда истодааст, то ки об барои эҳтиёҷоти тамоми мардум, бо назардошти қатъии талабот ва қонуниятҳои муҳити табиӣ зист оқилона истифода шавад. Танҳо чунин муносибат метавонад рушди устувори мамлакатҳои моро таъмин намояд ва сайёраи моро барои насли ояндаи Замин эмин нигоҳ дорад». Пешгӯии оқибатҳои экологии фаъолияти хоҷагидорӣ об аз ҷумлаи онҳо мебошад. Мушкилоти таъмини об барои аҳоли сол ба сол тезтунд мегардад.

Тоҷикистон ба масъалаҳои таъмини об ва беҳтар намудани шароити санитарии аҳоли аҳамияти махсус медиҳад. Мувофиқи Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 2 – юми декабри с. 2006, №514 «Барнома оид ба беҳтар намудани таъминоти аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон бо оби тоза барои солҳои 2008-2020» қабул карда шудааст.

Самти дигари афзалиятноки ҳаётан муҳими таъмини истиқлолияти энергетикӣ Тоҷикистон азхудкунии захираҳои гидроэнергетикӣ аз ҷиҳати экологӣ тоза муайян карда шудааст, ки ҳар сол сохтани НБО-и хурду миёна дар кишвар идома дорад. Дар навбати аввал бояд дар дарёи Вахш, НБО-и Роғун ва НБО-Айнӣ дар дарёи Зарафшон сохта шаванд. Дар радифи ин, бо назардошти моҳияти захираҳои об дар шароити иқлимаш хушки Осиёи Марказӣ, алалхусус дар ҳавзаи Амударё, Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳангоми бунёди объектҳои гидроэнергетикӣ, ҷиҳати ба ҳисоб гирифтани манфиати давлатҳои поёноб, ягон маҳдудиятро ҷорӣ накардааст.

Новобаста аз он, ки 71% сатҳи курраи заминро об ташкил медиҳад, захираи оби тозаи нӯшокӣ бисёр каманд. Бештар аз 35 млн. км³, ё ин ки 2,53 % тамоми захираи оби нӯшокӣ замин мебошад. Аз ин миқдор захираи оби дарёҳо ва кӯлҳо ҳамагӣ 0,0132% ташкил медиҳад. Умуман захираҳои пешгӯишавандаи обҳои зерзаминӣ Тоҷикистон 18,7 км³/ сол мебошанд, ки 41,6% захираи умумии ҳавзаи баҳри Аралро ташкил мекунад. Захираи тасдиқшудаи воқеии истихроҷшавандаи обҳои зерзаминӣ 8236,2м³/шабонарӯзро ташкил менамояд.

Оби тоза шартӣ асосии ҳаёт ва қисми таркибии ҳамаи ҷузъиёти биосистемаи хушкӣ мебошад. Маҳз ҳаҷми ками захираҳои оби тоза дар ҷаҳони имрӯза масъалаҳои норасоии захираҳои обро мубрам

мегардонад. Мувофиқи арзёбии коршиносон, теъдоди нафарон дар давлатҳое, ки мушкилоти норасоии обро бештар эҳсос мекунанд, аллакай ба 2 млрд. нафар расидааст. Мувофиқи маълумоти СММ дар тамоми дунё бинобар сабаби норасоии оби тоза аллакай қариб 300 минтақаи имконпазири ихтилофот ба ҳисоб гирифта шудааст. Ба чунин минтақаҳо ҳавзаи баҳри Арал, ки он ба фалокати экологии миқёси сайёравӣ дучор гардидааст, комилан мансуб доништа мешавад.

Мувофиқи пешгӯиҳои коршиносони соҳа дар мавриди зиёдшавии тағйирёбии иқлим то соли 2050 теъдоди аҳолии кураи Замин, ки аз норасоии оби ошомидани танқисӣ мекашад, то 9 млрд. нафар мерасад ва вобаста ба идомаи тамоюли истифодаи об 30% аҳолии сайёра эҳтиёҷоти худро ба об қонеъ карда наметавонанд. Моҳияти масъала дар он аст, ки дар аввали асри XXI инсоният ба мушкилоти глобалии ифлосшавии муҳити зист ва ҷузъи муҳимтарини он-об рӯ ба рӯ гардид, ки он миқёсан ба ҳадди хатарнок расидааст. Захираҳои оби тозаи кишвари мо, ки дар мавзёҳои барфҳои доимӣ ва пиряхӣ ҷойгирифтаанд, аз сабаби тағйир ёфтани иқлим ва равандҳои тезутунд шудани муҳити экологии минтақа коҳиш ёфта истодаанд. Тағйирёбии имрӯзаи иқлим, ки асосан хусусияти техногенӣ дорад, барои тамоми давлатҳо ва ҳар сокини сайёра оқибатҳои номатлубу ҷиддӣ дорад. Мувофиқи маълумоти Комиссияи байниҳукумати оид ба тағйирёбии иқлим (IPCC), дар 100 соли охир (солҳои 1906-2005) ҳарорати миёнаи сатҳи замин тахминан 0,74°C баланд гардидааст. Ин ба камшавии миқдори ях дар Арктика дар ҳар даҳ сол ба ҳисоби миёна то 2,7 % ва баландшавии сатҳи уқёнуси ҷаҳонӣ ба 17 см оварда расонид.

Умедворем, ки бо ҷустуҷӯ намудани роҳҳои нав ва кам кардани газҳои партовӣ ба атмосфера, инчунин, бо тарзу усулҳои замонавӣ ба роҳ мондани истехсолот то андозае метавонем дар паст кардани сатҳи тағйирёбии иқлим ҳиссагузор бошем.

Ф.Г.Шарипова